

SPRÁVY A RECENZIE

IX. kolokvium mladých jazykovedcov

V dňoch 1. 12. – 3. 12. 1999 sa v Modre-Piesku – hoci netradične v chate Meopty – už po deviaty raz uskutočnilo Kolokvium mladých jazykovedcov. Toto stretnutie mladých lingvistov s medzinárodnou účasťou zorganizovali Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV a Jazykovedný ústav E. Štúra SAV. Nielen mladí jazykovedci, ale aj bádatelia z príbuzných disciplín tu predniesli 68 zaujímavých príspevkov, ktorými predstavili oblasť a výsledky svojho výskumu.

Konferenciu otvorila M. Nábělková, ktorá privítala všetkých účastníkov, zdôraznila význam tohto každoročného stretnutia, ktorý dokazuje neustále rastúci záujem o účasť, ako aj zborník *Varia*, bohatší každým rokom.

Na podujatí sa – ako každý rok – zúčastnili aj renomovaní jazykovedci, tentoraz S. Ondrejovič, M. Majtán, K. Buzássyová, P. Žigo, ktorí po každom tematickom bloku vyslovili svoje postrehy a poskytli mladým jazykovedcom cenné rady.

V prvom bloku referátov M. K o n c o v á (JÚLŠ SAV, Bratislava) nadviazala na výskum z minulých rokov, tentoraz sa sústredila na pomenovanie sluchom zaznamenaných kvalít v slovenčine (zvukov, rytmov, melódií) a ukázala, že ľudská reč je rovnako citlivá ako ľudské ucho. Príspevok A. H r í b i k o v e j (JÚLŠ SAV, Bratislava) *Popočítajúme slovenčinu alebo poslovenčíme počítače?* sa venoval lexike používanej v oblasti výpočtovej techniky a informačných technológií, v ktorom autorka poukázala na to, že odborná terminológia tejto sféry sa stáva súčasťou bežného jazyka. J. W a c h t a r c z y k o v á (JÚLŠ SAV, Bratislava) pokračovala v cykle *Jazyk a dáta*, kde analyzovala lexiku v technologicky sprostredkovej komunikácii s využitím internetových prehliadačov a predstavila dvadsať najfrekvencovanejších slov, tzv. top 20, ktoré fungujú ako kľúčové slová k najkošatejšiemu diskurzu na internete – erotickému. K. F u r d í k (FEI TU, Košice) sa sústredil na dve témy: modelovanie informácií a informačných tokov na báze formalizmu vyvinutého a používaného na reprezentáciu vedomostí v uzavretej doménovej oblasti a na práce spojené s vývojom počítačového riešenia ako podporného prostriedku na komplexný lexikografický opis slovotvorného systému slovenského jazyka. P. K o s t e l n í k (FEI TU, Košice) priblížil aktuálne vyvíjaný softvérový prostriedok získavania informácií z dokumentov zhlukovou analýzou. Príspevok o triede simulovaných jazykov, ktorým by jazykoveda mohla ľahko porozumieť vďaka ich kontrolovaným vlastnostiam pri ich vzniku, predniesol E. B u r i a n (EÚ SAV, Bratislava), pričom zdôraznil, že takéto poznatky, získané zároveň v teréne, by moh-

li prispieť k ďalšiemu pokroku v oblasti umelej inteligencie, predovšetkým strojovému porozumeniu prirodzeným jazykom.

Otázkam jazykovej kultúry so sústredením na kritérium funkčnosti sa venovala J. B e ň o v á (FF UK, Bratislava). L. M a s a r y k o v á (UCM, Trnava) sa v referáte *Poznámky k niektorým lexikálnym jednotkám* zamerala na používanie niektorých nových slov ako prostriedkov efektívneho a ekonomického ústneho jazykového prejavu. V príspevku autorka prezentovala silu jazykového úzu oproti spisovnej norme. L. H a š o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) v referáte nazvanom *Kufřík a balíček v televizních diskusních pořadech* analyzovala jazykovú výstavbu a kultúru verbálneho prejavu známych politických osobností v českých médiách. E. L i p t á k o v á (PdF PU, Prešov) sa zaoberala tvorením desubstantívnych slovies a ich využívaním s rozličným stupňom uzualizácie.

J. R u s n á k (FF PU, Prešov) predniesol referát *O ženách a mužoch*, v ktorom sa venoval komunikačným stereotypom v rodinách. M. S l e z á k o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) v príspevku *Mezireplikové navazování v televizních diskusních pořadech* analyzovala inštitucionálne rozhovory v médiách, pričom dôraz kládla na rolu moderátora. J. M e z u l á n i k (OPF SU, Karviná) predstavil analýzu komunikačného auditu firmy. Ústnej komunikácii v medicínskom prostredí sa venovala A. R a f a y o v á (FHV UMB, Banská Bystrica). G. C a d o r i n i (FF UK, Praha) sa sústredil na rozbor syntaxe ústnych spontánných prejavov, predovšetkým na javy, pri ktorých sa ústny prejav odchyľuje od písaného textu. J. B o h á č e k (FF UK, Praha), vychádzajúc z prác K. Mannheima, interdisciplinárne analyzoval parciálnu ideológiu ako deformáciu, ktorá sa spoločnosťou prostredníctvom jazyka odovzdáva ďalším generáciám už ako fakticita. Na príklade konfrontácie textov sovietskych a českých komunistických predákov ukázal zachytiteľnosť významových posunov a porovnal to so súčasnou situáciou. Jazykom reklamy, často využívajúcim aj nezrozumiteľné termíny, kalky a defektné konštrukcie, sa zaoberal M. O l š i a k (FHV UKF, Nitra). *K problematice rozvíjení čtenářských dovedností dětí se surdopedickou vadou* je názov referátu M. M l č o c h a (PF UK, Olomouc), v ktorom si autor všimol pojmový asociačný jazykový aparát u hendikepovaných detí a zdôraznil potrebu zapojiť čo najväčší počet zmyslov v snahe zlepšiť u týchto detí vnímanie. S. F e č k o v á (PdF UK, Bratislava) predstavila tvorbu modelu detskej reči, zohľadňujúceho rastúci narušený vývoj reči u detí predškolského veku. Referát Z. C s e f a l a v a y a a M. H o l a n o v e j (PdF UK, Bratislava) sa dotýkal porúch nominatívnej funkcie reči u pacientov s afáziou. J. Š t e f á n i k (FF UK, Bratislava) sa v príspevku *Optimálne, citlivé, kritické alebo žiadne?* v rámci problematiky bilingvizmu zaoberal existenciou kritického vekového obdobia, po ktorého prekročení sa znižuje schopnosť zvládnuť všetky roviny cudzieho jazyka.

D. J a k š e o v á (FF UK, Bratislava) porovnala slovinské a slovenské frazémy s komponentom pes. M. N o w a k o w s k á (Lodžská univerzita, Lodž) analyzovala novovznikajúce mená psov v poľštine a slovenčine. Ch. D e j k o v o v á (ÚJČ AV ČR, Brno) zacielila svoju pozornosť na kompozitá v ornitologickom názvosloví bulharčiny a češtiny. *Nominácia banských diel v okolí Kremnice v slovensko-nemeckej jazykovej oblasti* bola témou referátu M. L u p t á k a (FHV UMB, Banská Bystrica). J. K r š k o (FHV UMB, Banská Bystrica) predstavil *Niekoľko pohľadov na prezývkové vlastné mená*. L. W i a t r o v s k á (Torunská univerzita, Toruň) sa sústredila na porovnanie poľských a srbských pozdravov. Z. M i š k o v i c o v á (FF PU, Prešov) sa venovala srbsko-slovenským jazykovým kontaktom, a to predovšetkým medzijazykovej homonymii v týchto dvoch jazykoch. I. K o s e k o v á (Olsztynská univerzita, Olsztyn) v referáte *Polskie przyimki* porovnávala syntaktické vlastnosti poľských synonymických lexém *telefonować* a *dzwonić*. M. G u l e š i č o v á (FF UK, Bratislava) predstavila fonetickú a morfológickú adaptáciu hungarizmov v chorvátčine a slovenčine.

J. M i h á l i k (FF UK, Bratislava) vystúpil s referátom nazvanom *Arabské slová v európskych jazykoch*. Na túto tému nadviazali H. M e s s a r i s E. S o b o t k o v o u (OPF SU, Karviná), ktorí porovnali podstatné mená používané na označenie jednotlivých rodinných príslušníkov v češtine a arabčine.

Z. O p a v s k á (ÚJČ AV ČR, Praha) v referáte *Postoje a preference uživatelů slovníku* a Z. T i c h á (ÚJČ AV ČR, Praha) v príspevku *Řekni mi, co ti ve slovníku chybí, a já ti povím, jaký jsi uživatel* zhodnotili predbežné výsledky ankety o používateľských aspektoch výkladového slovníka. M. J a v o r s k á (OPF SU, Karviná) predstavila dotazníkový terénny výskum týkajúci sa projektu česko-nemeckého a nemecko-českého slovníka pre oblasť cestovného ruchu, v ktorom sa zamerala na excerptiu kľúčových výrazov v krajinách Európskej únie.

Z. B r a u n s t e i n o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) v príspevku *Koncepcie Staročeského slovníku pro příští lexikografickou generaci* a M. V a j d l o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) v referáte *Proměny koncepce Staročeského slovníku* predstavili koncepciu obohatenej elektronickej verzie Staročeského slovníka, ktorý vychádza od roku 1968 a podáva dôsledný obraz slovnej zásoby českého jazyka od začiatkov jeho písomných záznamov.

Dialektologický blok otvorila K. B a l l e k o v á (JÚLŠ SAV, Bratislava) doplnením údajov na tému pradiarstva a tkáčstva z oblasti enklávy Sarvaša na základe vlastných terénnych výskumov. A. K o š k o v á (JÚLŠ SAV, Bratislava) nadviazala na svoje predchádzajúce vystúpenia na kolokviách a charakterizovala neurčité zámená s významom rozmanitosti a ľubovoľnosti v slovenských nárečiach. T. B á n i k (FHV UKF, Nitra) predstavil niektoré názvy rastlín a zvierat v nárečí z okolia Brezna, pričom venoval pozornosť aj širším kultúrnym a literárnym súvislostiam.

B. V y k y p ě l (ÚJČ AV ČR, Brno) ponúkol netradičnú slovtvornú motiváciu etnonyma *Nemec*. Témou referátu T. P o l k o v e j (FF MU, Brno) bola *Slovtvorba v Rukopise královédvorském*. K. Z a w i l s k á (Olsztynská univerzita, Olsztyn) podala analýzu poľských rukopisov 17. – 18. storočia. M. S i t á r o v á (JÚLŠ SAV, Bratislava) sa v príspevku *Čo sa nosí...* venovala historickému pomenovaniu jednotlivých častí odevu noseného na dolnej časti tela. Slovesá boli hlavnou témou referátu P. R y š a v e j (FF UK, Praha): *Slovesa v Životě Konstantinově*. J. G r u s k o v á (FF UK, Bratislava) poukázala na miesto starovekých papyrusových a pergamenových fragmentov v Démostenovej textovej tradícii a ich prínos pre constitutio textus. Ľ. B u z á s s y o v á (FF UK, Bratislava) predniesla referát *Gramatické myslenie Jána Herkeľa v diele Elementa communis Linguae Slavicae*. Priblížila jeho snahu o vytvorenie univerzálneho, zjednodušeného všeslovanského jazyka. P. K a r p i n s k ý (FF PU, Prešov) ponúkol historickú a jazykovú analýzu diela P. K. Kadáka, emigranta slovenského pôvodu, ktorý žil v USA. P. Š m í d o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) priblížila uplatnenie latinských a gréckych komponentov v nových slovách v súčasnej češtine. M. Č e r n á (PdF UK, Praha) porovnala v svojom referáte miesto historickej gramatiky na hodinách češtiny na stredných školách v rokoch 1918 – 1939 a v súčasnosti. H. M a r e š o v á (PF UK, Olomouc) charakterizovala český jazyk emigrantskej osady v poľskom Zelove.

M. K ř í s t e k (FF MU, Brno) opísal na materiáli súčasnej češtiny posun štylistických variantov lexém v čase z hľadiska štylistickej príznakovosti (spisovnosti/ nespisovnosti, expresívnosti/nocionálnosti). J. K u p c o v á (PdF PU, Prešov) analyzovala syntakticko-sémantickú podstatu reflexivizácie subjektových slovies, pričom poukázala na problematickosť výučby týchto slovies v cudzích jazykoch. M. G r y g e r k o v á (PdF OU, Olomouc) sa sústredila na prekrucovanie ako nedocenený slovtvorný spôsob, pričom ako zdroj konkrétnych príkladov si zvolila cirkevný slang. *Genitív záporový v súčasnej češtině, ruštině, polštině a slovinštině* bol témou referátu K. H a b e t i n o v e j - S k w a r s k e j (FF UK, Praha). M. Š i m k o v á (PdF TU, Trnava) sa venovala skúmaniu hraníc slovného druhu v prípade slovenských častíc a prísloviak. A. R a j n o h o v á (FHV UMB, Banská Bystrica) sa sústredila na fenomén významovej podobnosti v lingvistike.

V. Š v e c (FF UMB, Banská Bystrica) poukázal na problémy prekladu z príbuzných slovanských jazykov. M. G i g e r (Slovanský seminár Zürišskej univerzity, Zürich) predstavil syntaktické modelovanie slovenských prívlastkových rezultatívnych konštrukcií v rámci dependenčnej gramatiky, pričom poukázal na to, že vďaka rozmanitosti možných objektov je potrebné ich hodnotiť ako analytické slovesné javy. C. A. H i d a l g o (FF PU, Prešov) vo svojom referáte tvrdil, že ktorékoľvek sloveso, nachádzajúce sa v podmieňovacej konštrukcii, vyjadruje prítomnosť na základe

osvojenia si definície pojmu „prítomný čas“ podľa zákonov fyziky. Štandardizáciu hodnotenia výsledkov cudzojazyčnej prípravy predstavil P. B r u n d a (OPF SU, Karviná). Svedectvo z medzinárodného kongresu fonetických vied San Francisco '99 a Eurospeech '99 podala J. J a n í k o v á (FF UK, Praha).

Témou referátu M. V o j t e c h a (FF UK, Bratislava) bola *Interpretácia básne Bohuslava Tablica Užívání života*. M. H u s á k o v á (ÚJČ AV ČR, Praha) urobila krátku sondu do lexiky próz Zikmunda Wintera a autorským slovníkom J. Seiferta, nadväzujúc na svoje vystúpenia na minuloročných kolokviách, sa zaoberal L. J a n o v e c (PdF UK, Praha).

Stručný pohľad na priebeh podujatia potvrdzuje, že stretnutie poskytlo priestor širokému okruhu tém a problémov prezentovaných v priateľskej atmosfére.

Deviate kolokvium mladých jazykovedcov zakončila M. Nábělková, ktorá poďakovala všetkým účastníkom za tvorivú prítomnosť a príspevky, ktoré budú publikované v zborníku Varia IX.

Silvia Kotuličová